

Список використаної літератури

1. История, теория и практика прав человека : курс лекций / под ред. Т. Н. Нуркаевой. – Уфа : Вост. ун-т, 1998. – 90 с.
2. Про Службу безпеки України [Електронний ресурс] : закон України від 25 берез. 1992 р. № 2229-ХП. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>.
3. Про оперативно-розшукову діяльність [Електронний ресурс] : закон України від 18 січ. 1992 р. № 2135-ХП. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.
4. Про стан міжнародного співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ssu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=108800&cat_id=61904.

Надійшла до редколегії 12.12.2011

ПОЛКОВНИЧЕНКО А. Н. ЗАЩИТА ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА КАК ПРИОРИТЕТНАЯ ЗАДАЧА В ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СЛУЖБЫ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

Раскрыт механизм защиты прав и свобод человека как приоритетного задания Службы безопасности Украины, а также описана процедура контроля деятельности СБУ в данной сфере.

POLKOVNICHENKO O. PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS AS THE PRIORITY TASK OF SECURITY SERVICE OF UKRAINE

The mechanism of protection of human rights and freedoms as the priority task of Security Service of Ukraine is revealed, and also procedure of control of activity of Security Service of Ukraine in this area is described.

УДК [343.85:343.37](460)

С. В. СИМОВ'ЯН,

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОТИДІЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ В ІСПАНІЇ

Проведено аналіз положень іспанського законодавства у сфері протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Виділено низку особливостей іспанської системи фінансового моніторингу.

Дослідженням зарубіжного досвіду протидії легалізації злочинних доходів займалися багато фахівців, зокрема О. Бандурка [1], Г. Тосуняна, А. Вікулін [2], А. Бекряшев, І. Белозьоров [3], І. Мезенцева, А. Беницький, Т. Качка, М. Парапан. Увагу в роботах названих авторів акцентовано на організаційно-правових механізмах боротьби з відмиванням грошей у США, Японії, Німеччині, Великобританії, Італії, Швейцарії, Австрії, Росії. У той же час іспанському досвіду в боротьбі з легалізацією в роботах українських та російських фахівців приділено недостатньо уваги. Тому в даній статті ми спробуємо схарактеризувати іспанську систему протидії легалізації доходів і найбільш примітні, на наш погляд, її елементи з точки зору доцільності їх впровадження в практику України.

У схеми легалізації кримінальних фондів в Іспанії злочинцями зазвичай залучаються організації, які приймають депозити (банки, кредитні спілки тощо); установи, що надають послуги

з обміну валют; торгівці цінними паперами, дорогоцінним камінням і металами; гральні заклади, адвокати, фінансові радники. Даючи загальну характеристику проблеми легалізації злочинних доходів в Іспанії, відзначимо тенденцію, властиву більшості країн світу. Посилення банківського нагляду в Іспанії зумовило те, що злочинці у своїй діяльності, пов'язаній із відмиванням грошей, змушені дедалі частіше вдаватися до послуг небанківських установ.

Початком створення національної системи протидії легалізації кримінальних фондів можна вважати початок 90-х років, коли з метою боротьби з відмиванням доходів від наркобізнесу Іспанія ратифікувала Віденську конвенцію «Про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин». Надалі в Іспанії вступили в силу Конвенція Ради Європи «Про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів від злочинної діяльності» 1990 р. і Директива Ради Європи

«Про попередження використання фінансової системи з метою відмивання грошей». Ці документи разом із Віденською конвенцією стали відправною точкою для прийняття основних внутрішніх нормативних актів у сфері протидії легалізації злочинних доходів, зокрема Закону «Про деякі заходи протидії відмиванню грошей» («Sobre determinadas medidas de prevención del blanqueo de capitales» [4]) від 28 грудня 1993 р. (далі – Закон).

Згідно зі ст. 2 сфера діяльності цього Закону поширюється на такі суб'єкти господарської діяльності:

- 1) кредитні організації;
- 2) компанії страхування життя;
- 3) брокерські компанії;
- 4) інвестиційні компанії;
- 5) компанії, що управляють пенсійними фондами;
- 6) керівні компанії інвестиційних та венчурних фондів;
- 7) емітенти кредитних карт;
- 8) фізичні або юридичні особи, які беруть участь в обміні валюти або здійснюють грошові перекази;
- 9) фірми, що займаються фінансовим консалтингом;
- 10) казино;
- 11) фізичні та юридичні особи, що займаються зовнішнім аудитом, податковими консультаціями, бухгалтерським обліком;
- 12) за певних обставин – нотаріуси та адвокати.

І кредитні, і фінансові установи зобов'язані ідентифікувати всіх клієнтів, які проводять операції на суму понад 6 тис. євро, якщо платіж у вигляді монет, банкнот, чеків або електронних грошей проводиться з або до інших країн, і 80,5 тис. євро, якщо платіж здійснюється всередині країни. Заходи ідентифікації в даному випадку включають у себе встановлення прізвища та імені клієнта, дати його народження, місця проживання, а також виду, номера документа, що посвідчує особу, та органу який видав даний документ.

Відповідно до ст. 3 наведеного Закону до обов'язків суб'єктів господарської діяльності, що потрапляють під його дію, входять такі:

– проводити ідентифікацію клієнта, вимагати відповідні документи, встановлювати інформацію про підприємство, його сфери діяльності; вжити заходів щодо перевірки достовірності наданих даних; у разі наявності доказів або впевненості, що клієнти діють не у власних інтересах, отримати точну інформацію, необ-

хідну для встановлення особи осіб, від імені яких вони діють;

– співпрацювати з Комісією із запобігання відмиванню капіталів та грошових порушень (SEPBLAC); повідомляти за власною ініціативою про будь-які операції у разі впевненості в тому, що вона пов'язана з відмиванням грошей;

– зберігати протягом 5 років відповідні документи;

– встановлювати процедури та організувати органи внутрішнього контролю, щоб запобігати та перешкоджати здійсненню операцій, пов'язаних із відмиванням грошей.

До функцій Комісії із запобігання відмиванню капіталів та грошових порушень входить:

– забезпечення реалізації державної політики у сфері протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом;

– організація співробітництва, взаємодії та інформаційного обміну з іншими державними органами, компетентними органами зарубіжних країн і міжнародними організаціями в даній сфері;

– внесення пропозицій щодо розроблення законодавчих актів; участь в установленому порядку у підготовці інших нормативно-правових актів з питань протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Незважаючи на прийняття низки директивних документів, заходи протидії легалізації кримінальних доходів, розроблені на початку 90-х років в Іспанії, за оцінками фахівців з FATF, на практиці виявилися недостатньо результативними. Робоча група з розроблення заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) стала одним з основних ініціаторів прийняття додаткових законодавчих норм у даній сфері. Основний недолік чинного законодавства у даній сфері фахівці FATF вбачали у відсутності механізмів протидії фінансуванню тероризму, які потрапляли під дію іншого закону (№ 12/2003 про запобігання і припинення фінансування тероризму). У зв'язку з цим у квітні 2010 р. був прийнятий новий Закон № 12/2010 про протидію легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму [5]. Закон реалізував Директиву Європейського парламенту та Ради 2005/60/ЄС від 26 жовтня 2005 р. про запобігання використанню фінансових систем з метою відмивання коштів та фінансування тероризму та Директиви Комісії Європейського Союзу 2006/70/ЄС від 1 серпня 2006 р., що визначає заходи, спрямовані на здійснення директиви Парламенту та Ради Європейського Союзу 2005/60/ЄС щодо

визначення «політично значущої особи» та технічних критеріїв спрощених процедур перевірки благонадійності клієнтів і критеріїв для звільнення у зв'язку з фінансовою діяльністю, що ведеться рідко або в дуже обмежених обсягах.

Згідно зі ст. 1 нового Закону відмивання грошей – це:

– конверсія або передача майна, якщо відомо, що таке майно отримано в результаті правопорушення чи правопорушень або внаслідок участі в такому правопорушенні чи правопорушеннях, з метою приховування або утаювання незаконного джерела майна або з метою надання допомоги будь-якій особі, що бере участь у скоєнні такого правопорушення чи правопорушень, з тим, щоб вона могла ухилитися від відповідальності за свої дії;

– приховування або утаювання справжнього характеру, джерела, місцезнаходження, способу розпорядження, переміщення, справжніх прав щодо майна або його приналежності, якщо відомо, що таке майно отримано в результаті правопорушень чи правопорушення, в результаті участі в такому правопорушенні або правопорушеннях;

– придбання, володіння або використання майна, якщо в момент його отримання було відомо, що таке майно отримано в результаті правопорушення або правопорушень чи внаслідок участі в такому правопорушенні або правопорушеннях;

– участь, співучасть або вступ у злочинну змову з метою вчинення будь-якого правопорушення або правопорушень, наведених вище, замах на вчинення такого правопорушення або правопорушень, а також пособництво, підбурювання, сприяння або консультування при їх скоєнні.

Законом було розширено перелік суб'єктів фінансового моніторингу. У нього були додатково введені торговці дорогоцінними металами і камінням, антикваріатом та предметами мистецтва, фірми, що займаються організацією лотерей. У Законі більш детально розроблена процедура ідентифікації клієнта, умови її спрощеного проведення. Під дії фінансового моніторингу потрапляють всі трансакції на суму

понад 10 тис. євро або еквівалент в іноземній валюті з нерезидентами і 100 тис. євро, якщо платіж виробляється всередині країни. Якщо фізичні або юридичні особи за сферою своєї діяльності займаються продажем товарів, то під дію вказаного Закону потрапляють платежі, що перевищують еквівалент 15 тис. євро. У разі недодержання законодавства у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансування тероризму на суб'єкти господарської діяльності може бути накладено штраф у розмірі від 150 тис. до 1,5 млн євро [6]. Посилення заходів, спрямованих на протидію відмиванню грошей, знайшло своє відображення в Кримінальному кодексі Іспанії. Найбільш суворе покарання у подібних випадках – позбавлення волі строком до 10 років. У той же час за певних обставин і незначності порушень покарання можна уникнути взагалі.

Крім санкцій за легалізацію злочинних доходів, Кримінальний кодекс Іспанії встановив перелік злочинів, предикатних до відмивання. Згідно зі ст. 301 Кримінального кодексу Іспанії «передувати» легалізації можуть всі правопорушення, за вчинення яких законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі строком 1 рік і більше. Даний перелік включає такі порушення: хабарництво, підкуп посадових осіб, вимагання, торгівля людьми, сутенерство, крадіжка, привласнення майна, шахрайство, підбурювання документів, організація азартних ігор без відповідних дозвільних документів тощо.

Порівнюючи «антилегалізаційне» законодавство Іспанії з українським, слід говорити передусім про ліберальність іспанських норм. Показовий приклад: ідентифікувати клієнтів повинен досить широкий ряд суб'єктів, починаючи з банків і закінчуючи підприємцями – роздрібними торговцями; в той же час використання інформації про клієнтів дозволено тільки у випадках розслідування кримінальних справ, пов'язаних із відмиванням грошей. Крім того, повідомлення про сумнівну операцію компетентному органу відправляється тільки тоді, коли банк має докази, що вказують на злочинну мету здійснення трансакцій.

Список використаної літератури

1. Бандурка О. М. Інтерпол / О. М. Бандурка. – Х. : Основа, 2003. – 134 с.
2. Тосунян Г. А. Противодействие легализации (отмыванию) денежных средств в финансово-кредитной системе / Тосунян Г. А., Викулин А. Ю. – М. : Дело, 2001. – 253 с.
3. Бекряшев А. К. Теневая экономика и экономическая преступность / Бекряшев А. К., Белозеров И. П., Бекряшева Н. С., Леонов И. В. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://kiev-security.org.ua/box/11/62.shtml>.
4. Sobre determinadas medidas de prevención del blanqueo de capitales [Электронный ресурс] : ley 19/1993, de 28 de Diciembre. – Режим доступа: <http://www.sepblac.es/espanol/legislacion/norma-blanqueo.htm>.
5. De prevención del blanqueo de capitales y de la financiación del terrorismo [Электронный ресурс] : ley 10/2010, de 28 de Abril. – Режим доступа: http://www.sepblac.es/espanol/legislacion/prevbcap/pdf/ley10_2010.pdf.

6. Mutual Evaluation Report of Spain [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fatf-gafi.org/searchResult/0,3400,en_32250379_32236963_1_1_1_1_1,00.html.

Надійшла до редколегії 08.12.2011

СИМОВЬЯН С. В. ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ ЛЕГАЛИЗАЦИИ ПРЕСТУПНЫХ ДОХОДОВ В ИСПАНИИ

Проведен анализ положений испанского законодательства в сфере противодействия легализации доходов, полученных преступным путем. Выделен ряд особенностей испанской системы финансового мониторинга.

SYMOVJAN S. COUNTERACTION OF LEGALIZATION OF CRIMINAL INCOMES IN SPAIN

The analysis of positions of the Spanish legislation in sphere of counteraction of legalization of the incomes received by a criminal way is carried out. A number of features of the Spanish system of financial monitoring is allocated.

УДК 343.131.4(477)

Г. В. СОЛОВЕЙ,

аспірант

Харківського національного університету внутрішніх справ,

В. І. ТЕРЕМЕЦЬКИЙ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

навчально-наукового інституту права та масових комунікацій

Харківського національного університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РІВНОПРАВНОСТІ СТОРІН У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Висвітлено теоретичні та практичні проблеми процесуальної рівноправності сторін у кримінальному процесі. Надано аналіз правового регулювання рівності учасників у процесі за чинним Кримінально-процесуальним кодексом України та за проектом Кримінально-процесуального кодексу України. Досліджено роль суду в забезпеченні рівності сторін у кримінальному судочинстві.

Основні завдання правової науки та юридичної практики – це реальне забезпечення й дотримання прав і свобод людини та громадянина, зміцнення демократичних основ нашої країни й утвердження принципів правової держави. Правова реформа зумовила перегляд низки положень різних галузей права, у тому числі й кримінально-процесуального. Удосконалення кримінально-процесуального законодавства відповідно до Конституції України та міжнародних стандартів стало одним із пріоритетних завдань у здійсненні судової реформи. Проект Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК) побудований за принципами рівноправності та змагальності процесу, які мають вирішальне й визначальне значення для всієї системи кримінального судочинства. Такі учені, як Л. М. Башкатов, Г. М. Ветров, С. А. Гізатова, В. Г. Даєв, О. Д. Донченко, М. А. Маркуш, В. Т. Маляренко, М. М. Михеєнко, В. І. Тере-

мецький, В. М. Тертишник, Г. В. Юркова тощо, досліджували дані принципи, але проект КПК вніс суттєві зміни щодо розуміння принципів змагальності й рівноправності процесу, тому останні потребують детального дослідження та вивчення.

Метою статті є науковий аналіз проблемних питань принципу рівності сторін у науці кримінально-процесуального права, визначення місця й ролі суду в забезпеченні цього принципу, виявлення деяких прогалин правового регулювання рівноправності сторін у кримінальному судочинстві.

Відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 129 Конституції України однією з основних засад судочинства є рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом. Цей принцип має загальний, фундаментальний характер, оскільки закріплений у більшості конституцій демократичних країн (статті 1–2 Конституції Франції, ст. 19